

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Poggii Florentini Oratoris || Clarissimi, Ac Sedis Apo.||
Secretarii Opervm ||**

Poggio Bracciolini, Gian Francesco

Argentinae, 1513

VD16 ZV 12623

In eundem Inuectiuam secundam

urn:nbn:de:hbz:466:1-14341

Nil unquam mihi optatius accidere potuisset quam Latrentius Valla dementium ac insanorum princeps egregius orationi meae quam contra eius stultitiam scripseram/multis voluminibus responderet. Verissimum quidem testimonium suis scriptis mihi prestavit: iustissimum meritumque suae stultitiae triumphum a me sibi fuisse decretum: potiusque multa a me ommissa esse/ quae ad decorem amplitudinemque triumphantis pro eius ornamentis amplissimis pertinerent: quae aliquid ex affectu ne additum: quo maior meritis honor eius describeretur. Ipse enim quae videtur triumphum pompam/ & rerum apparatus exiliorem ac tenuiorem fuisse des-

scriptum/ quae exigere hominis merita viderent. Ego forsitan invidia motus ut ait/multa de triumphum spe cunctaculo reticui cosulto: ne viderer in eius laudibus nimiam profusus. Parce enim homines & modice laudandi sunt: ne nimia & excellens laus in vituperationem vertatur. Verum deinceps propensior ero in praedicandis virtutibus eius: qui ob aliorum aures invidiam/ aut ut negligentiam ipse solus laudes suas narret: ut ceteris de se meminerit beneque sentiendi laborem adimat. Ita sane agendum est inter ingratos: ut postquam ceteri tantam eloquentiam huius/ tantam doctrinam/ tantam in omni re sapientiam non cognoscunt: ipse suas laudes/ quibus id turpissimum habeat: tamen ne celitate coactus celebret/ decantet/ scribat: & iniquorum auribus sapius refricet: si quo possit id quod de se solus sentit & alijs persudare. Contexuit Valla nos ter ad uterque meos libros suae temeritatis/ insipientiae/ demeritae testes copiosissimos: longane sermone atque odioso: infullos/ ineptos/ mendaces/ turpes/ ingenium/ mores/ vitam/ eloquentiam representantes. Quorum primi duo in mea detractione scribunt/ & consulatione eorum quae a me obijciebant. Tertius mearum epistularum iudicio/ suos errores continet & triumphum. Hos ille insanus cum scripsisset: digna visa res erat inspicere hominem hallucinantem/ fanaticum/ erecta ceruice/ turbido vultu/ aspectu toruo/ oculis stupidis: ita ut sapius pedem offenderet grandiori passu cum quodam hypocrita a discipulorum grege: qui suo placito impatori catenulam facerent: incedere per urbem discurrerent insani more: quaterniones huius falsae orationis ferentem in manibus: tanquam qui causarum libellos iudici porrigunt litigantes: ostentantemque obuijs/ hanc suram inanem & inconditam fabellam/ & subinde percontantem: satis ne abunde/ satis ne scite/ satis ne eloquentem & cum summa prudentia mihi responsum putarent: minime victum/ superatum/ deiectum/ prostratumque arbitrarent. Si qui stultitiae suae assentiebantur: letus ac ridens abibat tanquam iterum triumphaturus. Si qui vero addubitare se dicerent/ & consultius cogitandum: nil eos intelligere asseuerabat: & neque suam vim in dicendo/ neque argumentandi rationem/ neque eloquentiae copiam cognoscere. Quae cum mihi ab amicis referrentur: ridere cogebam vesania tam proterui monstrum: & simul laudare imprudentiam stultissimi rabulae: qui absque ullo meo negotio tam aperte sua ipse in omni re dementiam profiteretur. Quis enim iure humanitatis similes stultitius miseratione quam irrisione censeant digni: tamen nescio quo pacto nos eiusmodi homines ad risum potius moueant/ quam ad misericordiam. Quis enim non rideat: cum aspiciat quendam personatum/ immanem forma humana beluam/ publice insanum/ tot ludos & iocos edentem nobis/ & ea scribentem/ loquentem/ sentientem: quibus etiam mortuus si fieri posset risus excitaretur: Ita est profecto: nullus pestilentior morbus est/ nullus deterior/ quam qui non sentitur. Quo accidit: ut animo aegri & mente capti

Valla quid
in Poggiū
scripsit.

Varietate
exordii
arguetur

medicum non querant: neque appetant sanitatem. Nam cum egros se non cogno-
scunt: de recuperanda valitudine non laborant. Sed ego unde primū exordia res-
pondere effrenate temeritati nequissimi detractoris. A criminibus ne/ quae in me
confert latrator omnium qui viuunt impudentissimus. At impuro conuiciatori res-
scribere & turpe est/ & viro hono indignum: praesertim cum inania sint: & ab spur-
cissimo lenone obijciant temere: nullosq; teste: nullosq; auctore prolata. An ab ina-
ni impudentiq; iactantia belue inquinatissima: quae tumet bufonis more: & adeo
ventosa temerariaq; elatione ducitur: ut Aeoli filius esse credat. At ea tanta est
tantosq; verborū strepitu diffusa: ut non verbis esset/ sed sustibus coercenda. An ab
his quibus me velut indoctum/ & latinæ linguae ignarum iurgando accusat. At
deteriore metu: cum nunc leonem/ nunc Herculem se esse profiteat: ne cum tam
valida bestia/ & cum nouello Hercule sit decertandū. An ab heresi: qua Christū de-
coctor fidei spurcissimus abnegauit. At hoc in postremam a diem reseruamus. A
quoniam ergo re exordium sumemus. A criminibus si libet: ut quod primū meritum
victorie coronam reportet: atq; ita ut non vomitione/ sed sterco ab se emissum
ore immundo deglutire cogatur. De doctrina postmodū agetur pauca. Tamen
priusq; eam partem attingam/ pauca mihi de eius iactantia falsa: & calumnia dispu-
tanda. Orditur primū librum suę stulticie furunculus noster verbis Ciceronis: qui
De iactantia
Valla.
bus utitur in proemio de finibus honorū & malorū. Credo ut a diceret auctori-
tem suę dementiae Ciceronis dignitate. Dicit iuralescente quoties operis sui glo-
ria/ me inuidia comotum/ obuiam furis praclarissimis laudibus ire voluisse: more
M. Cato. Marci Catonis: qui propter inuidiam ob res Caesaris gestas/ iurauit se illum capi-
tis accersitū. Videte hominem peruersum/ subdolum/ in detrahendi exercitio inue-
teratum: etiam cum se a maledictis excusat/ in ea causa in qua ob maledicentia
tem accusat/ nequit se a maledicentia abstinere. Hoc deerat amentia: perfidiosis
mi portenti: ut adderet suis detractionibus: Marcum Catonem rerum gestarum
Caesaris inuidia ductum illum accusare voluisse. Vide quantum maledicendi volu-
ptas possit & cupiditas detrahendi. Marcū Catonē virum sanctissimū: de cuius
summis laudibus & omnes praedicant/ & Cicero noster scripsit: Valla Catone me-
lior in crimen inuidiae vocat: ut aut aperte mēri se/ aut inscitia Catonis historia se
nescire fateri cogatur. A quo habes auctore demēissime rabula/ Catonem dece-
uisse: Caesarem ob res eius gestas propter inuidiam a causare. Nemo ad hoc tem-
pus hoc vitium Catoni ascripsit praeter temerariū Vallam: tanto est studio/ alieni
dignitati & laudibus derogandi. Imitatus est Laurentius noster falsissimus/ & su-
ci stulticia plenus/ furem quendam nobilem: qui cum ad supplicium duceret/ etiam
in via argenteam fibulam a gona pendente cuidam abscidit. In iudicium doctorum
hominū vocatus Valla: dum detrahendi bonis & doctis viris crimen diluere co-
natur: fungitur officio detractoris: & in ipsa criminis purgatione nouum crimen
adnectit. Addens reliquis quos petulant ore insequitur & Catonem: ut ego egre
non debeam ferre me socium Catonis in eo crimine ascribi. Sed quid oro in te est
nobilis belua: ut tibi nedum Poggius/ sed quiuis vilissimus atq; abiectionis hos-
muncio debeat inuidere. Num genus/ num virtus/ num ingenium/ num doctrina/
num opes/ num dignitas: quae in te nulla sunt/ possunt quenē vel stultum a dimit-
tiam comouere. Si pecudi insulse/ abiectione cadaveri/ fanatico conuiciatori/ spurco
afino inuidendū est: fateor me inuidum esse. Sed ut iocari incipiam. In me certe hoc
vitium quadrare non potest. Nam cum inuidere/ ut Ciceroni placet/ animis videns
do sensum trahat: ego autē senex parum videam: ita ut ocularibus mihi sit opus
non potest hoc vitium vere ascribi mihi. Sed fac me inuidum. Quae inuidia habē-
da est homini vesano: cui pudor habetur pro impudentia/ furioso/ stulto/ petulan-
ti propter opus illud insulsum a te a deo decantatū: quod omnes qui aliquid sapiunt/

Ab inuidia
se purgat

ob eius absurditatem in latrinas ad tergendas nates iudicant esse abijciendū: Tu
 solus illud laudas / extollis / in celum effers: tibiq; ex eo sterquilinio magnam glo
 riam: et eam laudem comparatū putas. At nemo tibi credit: nemo fidem praestat:
 nemo assentit. Persua deas hoc ceteris oportet qui longe a te dissentiūt: & illud ves
 tiri nauigium stulticia a barbaris delatum iudicant. Nisi forsā aliquis tibi par de
 mentia & stulticia ipsūm probet: cum veteri proverbio: Pares cum paribus facile
 congregent. Stultus em̄ stulticiā alterius laudat ad tuendam suam: & peccantium
 multitudō cōsuevit errata defendere. Sed quid est dii boni in Valla nostro valle de
 mentia: circūscripto: q; quibus ignauissimū debeat ad inuidiam excitare? Quis est
 qui vel tenui inuidia suspitione prosequi possit stupidū asinum / insulsūm rabus
 lam / verborū phatā: a copolā / ganeonē immundū / mentis inopem / detractorē dis
 citem: qui a deo effert stulticia: a deo se probat: & infinitis laudibus extollit: ut sto
 machum etiam foetide sentinae cōmoueret. Non est / non est cur Valla noster me
 inuidiā appellet. Nisi forsā existimet se parum pro sua dignitate a me esse in pri
 ma oratione mea laudatū. At bono sit animo: efficiam profecto ut copiosius enar
 rem virtutes posthac suas: atq; ita ut se bene & opulenter a me neq; docto / neq; co
 pioso dicendi exceptum putet. Hic viros doctissimos sicut dissimilimos Antoniiū
 panormitā / & Bartholomeū fatium / a sesupatos & prostratos tanq; a leone glo
 riantur: ut miretur hallucinator / me post illorū rutinam ausum scribere contra eos
 nemid est contrabelluarū regem. Mira profecto virtus et fortitudo / duos doctos
 ab indocto / sapientes a stulto / prudentes a fanatico / robustissimos ab imbecillo la
 trunculo supatos. Digna quoq; res est: quae Romanorū annalibus inseratur. Cur
 non & his addidisti virum doctissimū Porcellium: qui tot versus in tuam stulticiā /
 & mores reprobos scripsit elegantissime. Credo te cum poesi certare noluisse: cum
 artem oratoriā profitearis. Sed quis est oro huius auctor victoriae? Valla. Quis
 huius rei testis? Valla. Quis huius tam preclari descriptor ac p̄dicator bellis? Solus
 Valla. Ergo ignauissimi / mendacissimi Trafonis testimonio in propria causa cre
 datur: cuius ne in altera quidē quibus vilissima vilius ponderis aut auctoritatis ver
 ba putarent. Quid vero ait Bartholomeus: quid Panormita? Vallam scurrā esse
 viliissimū / per compita & trinia cum pueris certare de verbis solitum: hoiem abie
 ctum / profugum / maledicū: cum ab se, ob inscitiam latinā linguā / quā in illa sua
 p̄dara historia ostenderat / acriter castigatus fuisset / v omissionē quandā & ventris
 fecellum ad sese purgandū edidisse: quam ipsi cōtempserint / & indignam putarint
 cui responderet. tanq; nunq; ad illos tuorū anticatonū noticia peruenit. Nemo em̄
 ad hanc diem adeo stultus repertus est / qui in illis scribendis operam vellet perde
 re. Tu tamen ita illos ruere fecisti ut ambo sint penes inclytum regem in honore /
 opibus / dignitate. Tu iactator insane / ab eo reiectus / pulsus / exclusus in tuē men
 dicatatis nidore in quo diutius iacuites / nisi Pontificis humanitas succurrisset. Sed
 postq; de spurcissimi ganeonis effrenata stolidaq; iactantia loqui cepimus / pau
 lum in iure gloriae cōmemoratione versetur. Libens em̄ tanti viri / tam docti / tam
 egregij / tam fortis in bello gloriam tracto. Primū sinxit in ualefecētis operis sui glo
 riam me ad inuidiam cōmouisse. Ampullosa nimis insulse peccatis iactantia: me
 dum exteris / sed etiam domesticis ignota. Maxima profecto illius operis gloria
 est in quo plures terrores q; verba continēt: ut materiem grandā stulticiae omēs
 qui aliquid sapiant esse fateant. quod adeo nobile est: ut nullus ne obolo quidem
 emere dignet. Leonem se appellat Valla noster. Coegit aliquando necessitas vel
 inuitum / ut se belluarū principem fateretur. Exhorruī tamē ad tantē bestiae nomē:
 sed conspiciens illum omnino exarmatum / sine dentibus / sine unguibus / debilem /
 macilentū: paulū a timore constiti. Herculem se appellat. Id quidem cōcedo: dum
 non modo a dijciat furentem / & cito igne peritūū. Sed hic noster qui sibi nomen

Iactantia
Valla.

VERGI.

Herculis desumpsit non leonis Nemei / sed asini Neapolitania se deti cū pelle dicitur
 cū sine dicit. Nota fabula est. cū Neapoli a felli calce de via offensus esset. vecte de
 manu mendici arrepta / asinum vir fortissimus magna vi animi occidit / cū quis inani
 tum. Parentē enim suū videbat occidere. Macete puer virtute sic itur ad alta. Scri
 bit asellus stupidus suae professionis inemor. Nihil inuenies in meis scriptis arro
 ganter dictum: nihil ambitiosum: nihil insolens. Haec Vallea verba sunt / suo me
 testimonio admodum falsa. Nihil enim sua arrogantia iactantius: nihil sua ambio
 sione peruersius: nihil insolentia potest superbius inueniri. Tantū sibi arrogat hic
 noster demens: qui vba sua passim spargit inconsiderate nimium / tanq̄ asinus vers
 tris crepitus: ut se immortalitatem allecatum putet. At videamus q̄ sibi coeffer
 hic fanaticus exclamator: nil sibi arrogans / nil se laudans / nil se extollens. Mitto q̄
 leoni se equiparat: q̄ Herculi: q̄ tridente Neptuni & Iouis fulminibus confosiss
 se nouus Neptunus & Iupiter minatur. Mitto q̄ nō de possessione sui caeli illum
 detrudere conatum scribit. Quo in loco si quererem quod appellat suum caelum.
 nisi mentulam / quam publice tenet: super quam incubat: caelum / id est regem su
 am appellet / ipse dicere non possit. Mitto quod ais: Cicero abs te cum me vituperas
 vituperat. Magna Ciceronis Vallea cōsuetudo & cognatio intima: ut alter in al
 terius vituperatione comprehendat. Illa miror magis / in qua tua insolens iactantia
 deprehendit: ais alio in loco. Libet mihi gratulari non nihil labori / studio / ingenio /
 operi meo. Nulla in his vbis iactantia continet. Sane sibi met solus: post q̄ ab alijs
 ea cura abest. Quid est belua / in quo praeter ignorantiam / stulticiam / demēciam /
 & vitae probra gratulari queas: Potius esse certe tuae insanie miserandū. Illa vero
 iactantia palinaria. Nam cum de Hieronymi ab eo stultissime reprehensi transla
 tione dixissem. Inter caetera quae boator insanus loquitur / haec addidit. Nisi q̄ melius
 q̄ prior interpret transiero: ut mea translatio sit sancta scriptura appellanda. Quid
 o sordida bestia ab homine prophano / perfido / heretico sanctum prodire potest.
 At non potius obscenum / turpe / perniciosum. Bibliam credo transtulit hic barba
 rus furiosus: & non in verbulis quibusdā more gramaticorū tanq̄ in scopo haesi
 & omnes interpretes accusans. Nouus hic doctor gentium & alter in scriptura
 tra Origines alio in loco ait. Ut meo seculo possentatq̄. pdessem: prout certe quā
 tum spero prodero. Si stulticia / amētia / pernicacia prodessent: plus certe linguae la
 tinæ & mortalibus omnibus / q̄ Cicero / Marcus Varro / caeteriq̄ pstantes eloquentia
 & doctrina viri profuissent. Adijcis insuper insanus caper solite iactantia. Quippe
 qui de Prisciani tanq̄ de Herculis manu clauam eripit / fortis homo nimium: qui
 mortuum in pugna superat: & de manu eius eripit ignorantiae clauam. Cum dis
 xissem: Vallam cōmunē doctorum omnium esse hostem: videte qua iactantia / qua
 temeritate / qua impudentia respondeat. Docti illi q̄dem aut peritissimi / elegantes /
 latini: & si vis etiam sapientes: verum ego doctior: peritior: elegantior: & si verum
 dixisti de illis / etiam sapientior. Neq̄ id solum ratione quam mox subiiciam con
 stat: sed etiam multorū hominū testimonio. Leonardi / Guatini / Aurispe aliorūq̄
 plurimorū: qui de mei operis laude scripserunt. Quid ad hanc Trafoniam iactan
 tiam / effrenatamq̄ demēciam addi potest: Nonne pudet insana belua / scribere
 te doctior: peritior: elegantior: sapientior ē illis pncis viris doctissimis: quem
 ne in cocum quidem habere voluissent virum stultissimū & ignauissimū omnium
 qui viuunt. Sed quādo te oro: quomodo / quo tempore isti opus tuum insulsum
 & ridiculum laudarūt: qui aut nunq̄ illud viderint / aut certe non legerint. Leonar
 dus quippe Aretinus / quo cum mihi quinq̄ginta ferme annis singularis fuit amicitia: quicq̄
 mecum sua omnia cōmunicauit: nedum te non laudauit / sed semp ingen
 tem bestiam (ut suis utar verbis) & furibundū animal existimauit. Neq̄ etiam
 alij quos nominas aliquid in te / praeter fanaticam insaniam laudarunt. Verum si

iactantia
Vallealia.

quas tibi laudes habes: a fieri testimoniū ipsorum. Nam tibi iactatori in sano minime homines credunt. Nemo est sane mentis/qui tantū inanis glorie appetitum in quoq; esse crederet: ut se amplius iactaret: ut superioribus quæ in se vesana belua congerit/laudibus aliquid addi posse existimaret. Verum si hoc quod sequitur aduertat: Vallam nostrū non hominē/ sed quoddam omni ratione vacuum esse & insanum portentum e terra genitum putet: multoq; immanius q̄ gigantes illos qui Dijs bellum indixere. Ait enim: ut tandem laudes suas aliqua præclara sententia consummaret. Qua de re tam multa ego/ tamq; egregia tradidi ex summis aucto-ribus obseruata: ut putem me satis ad aternitatem gloriæ/ vel ob id capitulū comparasse: & posse inter præstantes enumerari scriptores: quem illi quoq; quos reprehendi si reuiscere/ admirarentur. His verbis testis sibi ipse est Valla: nihil arroganter/ nihil ambitiose a se dictum: nihil quod Trafonem illum terentianū redoleat & militem gloriosum. O vtilatile cerebellum. O caput lardo & fumo refertum. O crassa ceruix: tu unico capitulo iactator insane/ aternam tibi gl'iam comparasti. Tu inter præstantes scriptores enumerandus: qui ne milionibus quidem equiptarandus es. Id solum a te est prolatum verissime. illos quos reprehendis admiratos si reuiscerent/ tantam in te esse dementia/ tantam insaniam/ tantam iactantiam/ tantam proteruitatem: ut tibi vindicare audeas quod in ipso Cicerone vitio datum esset. Elapsum est fere e manibus ob negligentiam ostentationis gentis in autem & admodum prædicandū. Ait enim in secundi sine libri homo minime iactantius/ minimè arrogans/ minime ambitiosus noster Valla. O igitur opus præclarum. O libros omnium lectione dignos. O aurea Laurentij præcepta. Rides re profecto sum coactus ad temerariam huius fatui de se prædicationem. Si autem rea huius fatui præcepta sunt censenda: quod metalli genus Aristotelis/ Platonis/ Ciceronis/ Senecæ/ ceterorumq; priscorum præceptis attribuemus: Plumbum ut opinor. Sed hæc dementer ut reliqua. Profecto ut vulgo aiunt: malos habes viciis nos qui ob inuidiam ut puto ipsi obmutescunt in tua commendatione. Te sinunt tantum inanis ac stultit laboris in te laudando cōsumere: efficiuntq; in sua taciturnitate te ut te ipsum laudare & magnificare coneris. Sed quid est oro Trafo noster insane: in quo præter stulticiam notam omnibus/ miseram vitam/ demerentes mores/ infamiam detestandam/ doctorum omnium odio gloriari queas? Nullum ad hanc diem audiui qui te non stultissimum/ dementsimum/ & dignum erga stultum & compedibus iudicaret. omnes ridet: subsannat: os & oculos intorquent: cum a te tam stultam curam suscipi vident in tuis laudibus prædicandis. quæ non minus moleste sunt audentium auribus/ q̄ gannitus suis: aut ferre stridor. Miror cur non addideris ad iactantiam tuam cumulum: te Titum Liliū (ut in te gloriari soles) emendasse: ut alij rectius sentiunt corruptisse. Etsi longior futura oratio si omnes locos recensere velim: in quibus illum historiæ parentem emendare volens/ sacrilega manu verum sensum peruertisti. Nam q̄ sanctissimū virum Pontificem nostrum bene de te & sentire & loqui iactanter scribis: Tura iste non illius est prædicatione: longe ab hæc sententia alienus est animus suus. Ego enim qui cum eo sæpius aliquanto q̄ tu loquor: melius q̄ tu noui quid ipse de te loquat & sentiat. Es profecto sibi charus non minus q̄ Trafonem illum terentianū suo regi acceptum legimus. Te sæpius accessit scytecum loquitur: tecum cōmunicat consiliū: te charum habet: te doctum/ prudentem/ modestum/ magni consilij virum secum esse continuo vult: ut tui iam solus apud Pontificem regnes. Nam q̄ ab ipso te legendi exercitio numis mis officio donatum ostentas: & in multis alijs Princeps noster beneficis & liberalis fuit: sed in te solo oleum & operam perdidit. Similia doctis pariter & indoctis cōstitit. Deum imitatus: qui super iustos & iniustos facit pluere & oriri solem. Sed recense causam quæso cur Pontifex in te benignus fuit: cum tanq; alter Achime

Alia Valle
iactantia.

Alia item.

Iactantia
alia.

VERGI.

nides Vergilianus ignoti nova forma viri Poliphemū fugiens; ex illis Neapolita-
nis scoplis ad quas naufragiū feceras/eiectus/nudus/inops/squalidus/horridus
bus capillis ut famem præ se ferre viderent ad nos venilles. Mouerunt intercellis
res quidam Pontificis animū/ad tui nondum cogniti (diutius em abfueras) mis-
recordiam. Itaq; primū legendi exercitiū dedit; in quo quantum profeceris / testantur
auditores tui; quos omnes stultiores multo q̄ accesserant reddidisti. Cum dedit offi-
cium/sed Vallæ nondum noto: non tua amentia cognita: non perfecta scumita
te. humilis em egens/pullus/eiectus a rege in dlyto Romam veneras: ita submis-
sus ut stipem petere videris. Ita non tibi/sed egestati/inopie/mendicitati subie-
nit. Nam legendi publice exercitiū plurimi habent; ut nulla palma tibi ex eo de-
beat. Sed in nullo alio opera perijt & impensa nisi in te sola. qui iam quinquen-
nium in solius Quintiliani inepta lectione versaris; quem solum laudas in arte di-
cendi. Ciceronem vero despicias ignorantia culpa. Ac si hæc pontifex hodie datur
rus esset: mihi crede/algeres pediculorū & pulicū esca. Quoniā de doctrine temer-
aria factantia quadam intulimus; attingamus si placet eodem in genere bellicas
res/& imperatoris nostri virtutes; in quibus suas expeditiones/prælia/errores/abiq;
ulla ostentatione narravit. Equidem ridere coactus sum: cum peregrinationes ma-
ritimas/cum nautalia certamina/cum exercitus pugnam / castra ab illo ignavo les-
pore ad umbram pauitante descripta legi. Subijt memoria egregij belli quod in-
ter mures & ranas ab Homero describit; in quo hæc nostra loquax & molesta ra-
na magnifica edidisset opera: palmāq; victoriæ suis cōmilitoribus tribuisset. Glo-
riatur Vallæ in acie se fuisse. Saltem addidisset/armatum. ne videretur veluti mu-
liercula nudus/more prisorum Gallorum in tanto prælio dimicasse. Dicit se locū
fuisse tutatum. Miror cur non scripsit ut totam comediam absolueret: se aut vult
nera aduersa pectore excepisse; aut donatum corona laurea: aut Imperatorem
appellatum. Hoc enim deerat ad tantæ laudis cōsummationem. Sed quis fuit oco-
te/locus iste quem tam virili aio tutatus es: tam fortiter tam diligenter? Scortorū
proculdubio ac lixarum/caloniū acies tibi præclarissima demandata extitit; in qua
locum coquinae primum / penuq; tibi creditum audimus: quæ tanta cura/tanta
prudentia/tantis viribus defendit: ut ob egregiam domi militiq; partam glori-
am/rex tibi coronam ex hedera quam carponulis affigeres / insignem clari diuis
triumphum sua in te munificentia donauit. Quid ego nunc de maritimis peregr-
nationibus loquar: cum ipsemet a deo splendide illas enaret: ut Homerum pe-
tes Vlyxis errores describentem. Sed unum Vallæ noster in suis maris pelagiq;
exhaustis erroribus omisit. Nā & Circea littora scribere se præteruicū: ubi accepto
poculo in leonem feram beluam/hoc est in insaniam sit immutatus. Profecto dis-
gna sunt hæc Vallæ nostri bello & erroribus gesta; quæ gentiliū historijs addan-
tur. Verum in summa scriptorum inopia ipse suam historiā contexit: licet lega-
tur ab omnibus præclarum opus & elegantissimum comparandū/tanq; Carmentis aut
Sibyllæ responsa. Omitto sexcenta loca: in quibus stultissima illa atq; abiectionis
ma pecus innata factantia effertur: cum nulla vel minima pars sit dicacis historiis
inanis gloriæ vacua: a deo ut vel maximū volumen esset consiciendū; si quis in ill-
us enarranda stulticia sigillatim immorari velit. Et de factantia hæc tenus. Nunc ad
sua crimina vel potius detrahēdi studiū quo fanaticus ille ducit transeamus. Quis
q̄ vero non sunt illa crimina nullo auctore/nullo teste/nullo argumento prolata;
sed probra dementis rabulæ/maledici detractoris / conuiciatoris inquinatissimi
quæ refellere aut diluere cum nulla sint / nequa q̄ in animo est. Satis antea facta &
præsens vita quis fuerim/aut sim ostendit. Satis sum domi forisq; notus. Satis mea
nominis fama percrebuit: ut neq; Vallæ laudibus augeri queat: nec minuti detra-
ctione. Verum si alterum eligendum esset; malim ab illo vituperari / q̄ suis affici

Heroicum
fuit.

laudibus. Quod em laudis genus proficisci potest ab homine vesano/perditissis
 me vite/morum profligatissimorum? Pauca tamen mihi respondenda sunt; atq; ita
 ut in eis presidijs omissis vester in castis suis; in quibus non ut leo/non ut Hercules
 les/no ut Neptunus aut Iuppiter pugnabo; sed ut pusillus homo mediocri robo
 re/pauro cum ingenio/humili copia dicendi. Nam haec illa omnia Valleg doctrine/
 oratione facultati/ingenij acumini relinquo. Obijcit mihi tarditatem ingenij/dicendi
 inopiam noster Valla, Valla inquam noster tardum me/indoctum/infantem di
 cendo affirmat; octo menses occupatum in priori oratione fuisse scribit. Fateor me
 imparem copijs Valleis. Fateor me tardum & hebetem in scribendo; sed dabo ope
 ram nisi fallor/ut. Tardiam hanc temporis aetuturam, Vallam tamen nostrum non
 recte inspiravit mater Sibylla; ut sicut in caeteris/ita in hoc mentiri cogeret. Nam
 cum mense Octobris e balaeis reuertissem; circiter Kalendas Decembris librum
 Epistolarum vidi; in quo emendatoris nostri reprehensiones continebant. Mense
 Februario oronem edidi; quam citius absolvissim/nisi & publica et privata nego
 cia obstitissent. Sed hoc leue damnum & quod leuiter sit ferendum. Nihil scripti in
 prima oratione de vita & moribus tuis inquinatissimis cadauer fetidum. Non q
 crimina mihi certa deessent; non q tua flagitia uberem atq; amplam scribendi ma
 teriam non suppeditassent; sed primum ut parcerem pudori meo; tum vero ut illa
 in secundam acciens referuarem. Sciebam em te cum criminia defutura essent/ad pro
 bra & iurgia erasurum; neq; remissurum te detrahendi & maledicendi artem/qua
 ab infantia didicisti. Qua in re ago tibi gratias: & quidem ingentes: q ea ad qua
 non libenter descendendo/inuitum recensere compulisti; coegistiq; me necessario res
 miltici eorum qua ante ea fueram mea sponte oblitus. Peto autem veniam a lecto
 ribus; ut si quid obsecutum aut turpe de hoc infami cadauere retulerim; no mihi/
 sed necessitati ascribant; qua me impellit ad refellendum crimina quibus me infana
 belua la cessiuit. Ego te Valla infantissime in prima mea actione stulticia/demens
 tia/signorantie accusavi; decreti tibi triumphum insignem satis: non quantum merita
 tua estlagitae; sed quantum pusilli & indocti ut vis hominis facultas tulit. At tu but
 bulce inquinatissime tanq; meretrices ad inuicem iurgantes solent/ad vitae criminis
 na confugisti; in quibus petulater es nimium debacchatus. Sed nisi os tuum eius spur
 cidia refica uero; non recuso quin superior sis in hac maledicendi libertate. Ut ves
 to a leuionibus ordiamur; me in multos scripsisse accusat; ineptamq; fabulam in
 trodicit. Ut autem omnes oratoriae artis vires complecti videat; neue incaustum tot
 annos dediscendi precepta tradiderit; Iannotio Naneto florentino viro clarissimo ac
 cusatoris/increpatorisq; partes tribuit. Facis haud paruifaciendi iniuriam illo viro
 doctissimo; qui eius nomen/eius fama/eius laudem tua turpitudine coinquines.
 Quid em opus fuit; cum tu ipse in reprehendis omnibus viis doctis versatus/sa
 tis eruditus/satis super satis petulas existas; alteri tuae partis laudes tribuere. Sed
 quid dicit Iannotius: Me in Franciscum Valatem/in Philephum/in Guarinum/
 in Thomam Reatinum/multosq; alios scripsisse. Miror cur non & te sextum inter
 illos annumerasti; in quo saltem non esses mentitus. Pellime agis orator scelestus/
 qui amicum ut putas tuum tam aperte mentientem & falsa dicentem introducas. No
 ferillius dignignitas atq; auctoritas; ut a tua natura barbara mendacio damnet.
 Mentiaris quantum libet solus; tu quitotus ex mendacio es confectus; cui gloria est
 mentiri; cui veritas odio habet. Quid illi ornatisimo viro hanc inferis contumeliam;
 ut eum infimiles ea loqui; qua potius fanaticam tuam demetiam tangunt? Cur
 eum mendacem facis? cur obturgatorem; quod longe abest a moribus suis. Cur
 similem tui? An verebaris tute illa sub tua solida & dicaci persona exprimere?
 At nullum timuit Hercules; cuius tu fortitudinem imitatus/ais in principio tui egre

Tarditatez
sua excusatIug illud
notatIug illud
notatMendacio
notat,Iug illud
notat

gij contra me operis: te non vereri palam aggredi. Si aggredi velles: quo in loco tibi assentiar? cum nouerim tuam imperatoriam fortitudinem. Non enim miraculi loco esse te senem aggredi potuisset qui aggredi solitus etiam sis ad adolescentiores. Sed ut ad Iannotium redeam. Indignam illi viro contumeliam excitas; quem ad ea loquentem introducis quae sunt ab eius humanitate & prudentia longe remota. Non enim imitando stulticiam atque insaniam Valleam iurgijs & turpi vitio referam; ipse voluisset haberi insanissimus. Sed traxit te ars & doctrina dicendi: ut videreris oratoriam facultatem te domi in arcula inclusam tenere: cuius est aliquando alios loquentes facere. Sed esto, ego Iannotium minime consului. tu qui morum censor & eloquentiae magister: quae tibi in consiliuim in fabricanda illa insana & furiosa loquacitate adhibuisti. Virum credo aliquem grauem/prudentem/probum/matrum. Muliercula illa fuit quam tecum domi habes: quae tibi mentem atque animu subministravit. Nam ut audita oratione mea domum Valla redijt: exanimatus/gemens/exanguis: ut vix sibi genua constarent iuxta lectum in cubiculo tacitus alledin: capite ad lecticam reflexo/manibus ad genua demissis/stupidus sine voce/suspensus ab imo trahens pectore diutius permansit. Accurrit interim mulier: & huiusmodi femiu suu conspicens/peioraq; suspicans: quae it quidnam rei tantu torporem exci- tasset. Ille vix leui voce emissa/Poggijus ille inquit, Ille inquit Poggijus homo ne- pharius & scelestus contra me scripsit: mihiq; decreuit stultoru triumphu. Illa ad haec verba paululum subridens/hominem hortata: apprehensa manu/facilis haec inquit erit actura: quin tu homo verborum copiosissimus: in detrahendo exper- tus: qui Rhetoricam doces: qui Panormitam & Fatium/ut tute mihi narrare solis- tus es/prostratos superasti. Qui arietem ferocem cornibus apphensum Neapoli- li singulari certamine deuicisti: Qui in regis exercitu: & tot in praелиjs affuisti: none- & hunc malum vetulum superabis. Animu sume: & te virum ostenta. Scribe tu quoq; in illum: nec cures vera an falsa crimina opponas. Finge ut liber: & maledic- tis illum lacesse. Qui enim a te obiecta legent/nescient te esse mentitum. forsitan ve- ra esse iudicabunt. Recreatus non nihil egregij hortatoris verbis noster lepusculus galeatus/cepit respirare: & sui comilitonis horratu vires sumere a deo ingomito- mas: ut ex vilissimo lixa leo subito veniens: & alter furens Hercules sit effectus. Itaq; statim absq; tubae sonitu/in a diem & certamen descendit: fretus sagittis quas Hercules ei veneno tinctas reliquit. Sed ut ad Iannotij vitia a te coacta reuertari- cur virum prudentissimu facis impudentem: cur veridicum effingis mendacissimu- mum: cur prudentem stultum? Quid enim stultius q; alterum obiurgare ob rem- quae nunq; fuit. Ipse potius pro sua sapientia te accusaret acriter: qui illi partes tri- bueris mendacis ac fraudulenti. Ipse in te versus vanitatem tuam accusabit: & ut- praesumptuosum/amentem/temerarium/furibundum redarguet: praeditum im- pudentia singulari admonebit: ut parcus tua solita ractantia utaris. Sua debet ut- tua probra recognoscas ante oculos posita: ut rarius falsa in alium cominiscaris. Diceret se Neapoli multa de tua insigni dementia flagitijsq; audisse: quae prolata tibi ruborem exciterent: quibus sis pallidissimus. Admoneret stultorum esse aliena vitia meminisse: suorum obliuisci. Hortaretur ut maledicam naturam reprimeres: linguam veneficam compesceres: taciturnitatem & silentium Pythagoricum ser- uares: ut aliquem locum relinqueres alijs te laudandi: ne tam inani labore im- plicares. Diceret/verissimeq; diceret: cum Aurispa viro doctissimo/nullam mihi unq; vel minima verborum fuisse dissensionem. cum Guarino & Francisco valla- restudiorum & doctrinae disceptationem fuisse honestissimam: ut saluo iure anti- ciae/suam quisq; sententia tueretur. De Philelpho nil tibi impudico asino respon- dendum: qui ignem iam extinctum coneris excitare. Amici enim tuendi gratia:

quibus
Iannotij

Irisio pul-
chra.

Iannotij in
Iuris affm

obstina-
zion

Philelpho
recollatur

in cuius causa honestius est laborem sumere / q̄ in nostra nonnulla scripsisse me:
 & illud contra rescripsisse: postea nos redisse in gratiam. ut praeceptorum oblitus
 si equius sit / & bono viro dignius q̄ meminisse. De Thoma mentitum te esse: ac
 culabit me priori loco dixisse. Ipse enim si roges fatebitur: primum me suis laes
 sisse maledictis: me posteriori in respondendo fuisse. Asserit te primum omnium
 qui vitant falsa crimina fingere. Detrahendi scientiam obliuiscaris. Citius enim
 quem tibi vitam eripere posse / q̄ licentiam detractandi. Haec Iannotij sapientiam
 decent. Haec eius vera sententia futura est. Sed quid mirum fanatici Apolloni in
 aliquos sum inuestus ad meam defensionem. Nonne est hoc utiturum: nonne ius
 re homini conuenit. Scripsit Caesar nulla contumelia accepta / sed laudibus Ci
 ceronis permotus contra Marcum Catonem perfectissimum / doctissimum ac san
 cillimum consensu omnium virum. In quem tu quoque latrans conijcis inuidie cri
 men. Scripsit Cicero in Pisonem: in Marcum Crassum: in Marcum Antonium: in Cat
 linam: in consulatus competitores. Scripsit beatus Hieronymus in suos detractos
 resanctos: alij id egerunt egregij doctrina viri. Fuit enim semper sui defendendi
 ratio honestissima. Itaq̄ fateor me quoque iusta causa commotum scripsisse in ali
 quo: & in te praefertim rabulam nequissimam: a quo fiteram nullam meam ob
 culpam protocatus. Sed extant quoque laudationes meae permulte. Scripsi in laus
 dem legum & medicinae paucis verbis orationibus duas. Disputavi super de il
 larum praestantiis: quod tu reprehendendi studio notus / tua inani loquacitate accu
 sas. Tu vero lanista perfide / qui semper vitiorum ac mortuorum famam laesisti:
 qui semper es in obloquendi officina versatus: qui semper viuis doctissimis detra
 xisti: quos & quem unquam praeter te ipsum laudaris: quem vel parum praeter unicum
 Quintilianum comendasti. Nimirum illud est quod Iuuenalis ait, Furem accusat
 Verres: homicida Milonem. Nam qui totus constat ex detractorum / scurrarum / conti
 ditorum / maledictorum grege: qui communis est omnium criminum / nullius laudator:
 me culpam in aliquos scripsisse. Haec ex arte oratoria scite nimirum depromptit: ut
 translatione criminis uteretur. Sed haec leuiora. Me vinosiorem Marco Antonio te
 mulentumque appellat: & inebriari solitam vino rubeo dicit. Saltem album diceret: ut
 aliqua dignitate adhaereret ebrietati. Cur non potius hic noster maledictorum aucepit:
 vinum Cretense / Corsicum / Genuense / ut Trebianum nostrum / in quibus est aliqua be
 bendi sua uitas & voluptas protulit: ut ei fides aliqua adhiberet. Vinum rubeum di
 citur quo vix rustici trahunt solent ebrietate. Sed tu non satis bene diuinaisti fanatici hal
 lucinator. Album enim non rubeum vinum sumpsi. Et quidem copiosius solito scri
 psi aduersus maledicam vesantiam tuam. ut sicut Ennius nunquam nisi potus profusus
 ut ad arma dicenda: ita ego ut uberius in tuis laudibus versarer / perpotavi opti
 mesciens secundos calices solere reddere hominem disertiores. Et nunc quoque / ne
 semper mendax existimeris / vino rubeo fruor: ut Lucilius eloquar egregias lau
 des tuas: ut vinum si quid forsitan te dignum laberetur / tuarum virtutum memoriam sub
 ministraret. Sed de te inquires viro sobrio atque austero. Meministi ne ebrietatis pa
 tronum / bibendi laudator / vini defensor: cum te olim vir clarissimus Antonius Pa
 normita ante vestrum discidium ad cenam una cum doctoribus quibusdam inuitis
 sente laudando vehementius / & virtutes tuas colendo: ac subinde ad singulas lau
 des vinum tibi non nigrum / sed graecum subministrando. Cum id more graeco fie
 ri diceret: a tantam produxisset ebrietatem: ut primo veluti summa multos ludos ioc
 cosque ederes. Deinde ut leo insurgeres fortior. Tandem ut porcus dormitans te in
 triclinio prostermeres resupinum. Supueniente nocte cum nulla pars corporis suum
 officium faceret: quippe omnia vino demersa erant: neque ad solitum tugurium ebr
 ius / dormiens / stertens reuertii posses: quidam ridendi gratia te super asellum forte

IVVE,

ENNIUS

Ebrietate
obijcit.

obui vatem nrm Apollinē imposuerūt. Et cū neq; sedere p̄e sopore/ neq; te eni-
gere ob membrorum stuporem valeres: reclinato tanq; morbo debiles solent su-
per haerentis cuiusdam humerum/ languido capite/ brachijs membrisque demissis/
clausis oculis/ ore aperto/ viniq; fetorem deterrimū exhalante tanq; alterum Siles-
num: ut in sculpturis p̄f̄is videmus: domū deduxerunt. Vbi qui socius erat gra-
ui aliquo morbo hominē correptum putauit: neq; alijs ridetibus quidnam rei ef-
set prius percepit/ q̄ vomitione agnito illa est patefacta. Haec adeo grauit̄ So-
lenus noster tulit: ut postmodum bellum quod adhuc vigeat indiceret Panormit̄.
At haec Neapolitana vitaria expeditio forsitan obscurior: notior Romana. An-
nos amplius fere tres in cōuiuio cuiusdam episcopi tantū vini caries sitientis ab-
sorbuisti: ut cum vesperi lectiturus esses: neq; ad horam praetutū appares: an-
ignoras discipulos tuos cum diutius stertentem orationem suam/ & exhalante cra-
pula m expectassent: tandem cubiculum ingressos: te magnis vocibus tanq; a le-
thargo det̄um excitasse. Cum tu semitutus/ oscitans/ stupidus/ demens/ caput
phreneticum somno grate/ vino repletum/ oculis vix apertis/ paulisper enixus
cubito eleuasti: linguaq; balbutenti/ nescio quid latinis graecisq; verbis ebulliens:
tum ad cachinnum discipulos mouisses: tu quoq; ore obtorto ridenti similis caput
demissisti: ut reliquum vini ob dormisceres. Postridie vero ebrietatem excusans/ in
succidiam & nimum salitas epulas qua: sitim excitauerant/ cubam omnem de-
iecisti. Dignum profecto risu spectaculū fuit: oratorem/ philosophū/ poetam/ no-
strum adeo loquacem ut raris quoaxantibus sit molestior: non tacitum/ sed elin-
guem: non mutum/ sed semimortuū: non dormientem/ sed sepulchrum: verba edo-
re conante voce destituit: vino/ somno/ crapula oppressum. Nunc sane video/ cur
in quodam tuo opusculo: in quo Epicureorū causam quantum datur tutaris/ vis-
num tanto pe laudasti. Ip̄m (ut verbis tuis utar) leticie parentem/ gaudiorū magi-
strum/ felicitis temporis comitem/ solatium aduersi/ pacis/ concordie/ amicitiae arbi-
trum appella: Bacchum cōpotatore/ & a deo profuse laudans: ut epicureorū quē-
dam ebrietatis assertorem te esse profitearis. Salue inquit om̄is etatis/ om̄is sexus
certe assidueq; delicia. Deniq; postq; plures qui vino indulserunt laudasti: addis
& partes tuas. Quod autem ad me attinet ais: unicum mihi hoc prospexi in senes-
ctute perfugium: ut cum senectus aduētauerit: in qua cibo/ veneris/ caeterisq; res-
bus agendis defecti sumus: huic prouincie me totum administrade tradam. Multa
praeterea addis verba: non sobrijs/ sed nequissimi ganeonis. Possem plura expref-
sa tuae sobrietatis recensere vestigia: sed non omnia tua flagitia nunc proferenda
sunt. Satis est: te tum vino/ tum stulticia maxime repletū nuncq; sobriū dici posse.
Inuehit in meas confabulationes: ut spurcas & bono viro indignas: homo auster-
rus & seuerus nimum: ut alterum Zenonem stoicum credas/ aut Catonem ter-
tium: non bestiarū quendam bubulcum/ om̄i plenum rusticitate. Sed quid mirum ma-
cetas meas: ex quibus liber constat: non placere homini inhumano/ vasto/ stupido/
agrestis/ dementi/ barbaro/ rusticano. At ab reliquis aliquanto q̄ tu doctrinib; probant̄:
legunt̄ & in ore & manibus habent̄. ut velis nolis: rumpani licet tibi Co-
dro illa: diffusa sint per uniuersam Italia: & ad Gallos usq; / Hispanos/ Germanos/
Britanos/ caeterasq; nationes transmigrarint qui sciant loqui latine. Libet em̄ & mi-
hi Valleam iactantia p̄e oculis habens paululū gloriari. Cum Vallam nostrum
Agasonem pastorale appellassem asinariū: in parentē meum versus/ asinariū sum
se dixit. Sulte sane & nimum demeter. Nihil. n. de suis parentib; sum locutus. Neq;
em̄ ad illos qui iam vita functi sunt mea oratio extendit̄: sed ad stulticia eius qui
vixit. Inhumanū quippe est mortuos qui respondere nequeūt incessere. Sed cui cō-
tenit exprobrare alicui p̄em: Ei p̄sertim qui patre incerto sit natus: qui p̄em sit

*Ebrius intem Et Ebrius
Vallam et capere Re.
p. in det.*

*Libri faceti
arū cōmen-
clatio.*

ementitus. Qui itidem ut Romulus iactare possit/se Martis filium esse. Nam is in cuius nomen in iuribus: quem in simulas fuisse patrem: quæ tacito nomine utriusque iuris doctoris fingis: qua vita vixit prætereo. Sed ita doctus fuit ut nemo in Curiaria esset indoctior: ita in ea versatus / ut nullus ignotior: ita celebratus / ut nullus desertior videretur. Qui a deo nobilis fuit / ut sibi ipsi esset ignotus: a deo te charum habuit / ita tibi prospexit ut tanquam priuigno nil tibi dimiserit in quo posses tuo præter manus sperare. Qui nil tibi præter barbaram quandam insaniam & demens ingenium reliquit. Quæ non in illius contumeliam scripsi: sed ut reprimam paulisper præcipitem iactantiam seculentissimi oris tui. Possem si tui similis esse velim / & patrem meum scribere equestris ordinis virum / aut doctissimum quempiam / ut tu illum tuum iacta prætere. Præceptorem alienarum uxorum me a te fingi / cum legis semper veritus sum / ne tu qui poeta historicus / orator etiam illa quæ non sunt nostri diceres alterum qui Proferetina rapuit esse Plutonem. Sed timuit vir prudens & astutus: ne me admoneret: ut eum Ioui qui Ganimedem rapuit comparem. Iouem quippe surunculus hic imitatus / Neapoli adolescentulum quem deperibat: a se non rapitum / sed fraude seductum diuitius occultauit. Quare cognita / verbera coactus est prædam restituere interceptam. Vnde contra antiquum proverbum quo aiebant: Seruum malum fieri fuisse nequior em: vulgo usurpatum est: nouellum Iouem verberibus meliorem euasisse. Sed quid somnia stultissime pedagogule falsum mihi crimen obijcere: & mulierum facere mentionem: cum tu verissimi notissimique flagitij notam frontis tue impressam atque iniustam seras: cum habeas domi publice meretriciam: meretricem inquam domi habeas scelerum tuorum testem. Nam propter tua egregia opera / quibus velut harpyia omnia loca que tangis turpiter foedas: cum pulsus Neapoli Romam reuertissies: nil tecum ferens præter esurientem ventrem / macilentum corpus / pallidam faciem / dentes famelicos / genas pilosiores annis / panis quoque oblitus: sicut hi solent qui diuitius in carceribus fuerunt: omnium rerum præterque stulticie inops: adeo ut non homo / sed phantasma quoddam subrusticum esse videreris: in domum sororis & mulieris quidem optime tuique dissimilis diuertisti. Cuius vir eius modestus & probus pietate motus / te omni ope questuque nudatum diuitius nummis: ancillam eius seruam a te nequissime corruptam / grauidamque factam non rapuisti: sed perfidæ præde per summum scelus subripuisti. Homo sane tum plenus pudicitia: tum pius & misericors: qui foemina pergrandis & plusquam mature viro egestati subuenire voluisti. Non sum ita inhumanus ut huius rei te admodum culpem. Homo es. Nox / vinum / & consuetudo / & frequens fuit usus. forsitan accessit ut viri fortis est iniuria repulisti. Id in te vitiosum: quod in altero eius criminis culpam fingis cuius architectura residet tecum domi. Non satis prudens ter facere videor / qui respondeam aliqua ex parte maledictis impurissimi nebulonis. Satis enim nomen in eum vulgatum est / satis probatum: ut nullo egeat defensore. Sed non horuisti belua impudentissima falsitatis meminisse: qui olim Papiæ penuria coactus / ut non redderes pecunias tibi creditas: falsum chirographum cum scripsisses: accusatus / conuictus / damnatus: ante tempus legitimum absque ulla dispensatione Episcopus factus es. Magna profecto dignitas / id ætatis adolescentem tantam dignitatem assequi sua virtute potuisse. Sed cum tibi inuito ea dignitas esset concessa: credone a Pontifice culpares: mitram albam eo quo acceperas die in episcopi curia deposuisti: quare ad hoc tempus suspensa pendet / ad gloriam & detestandam sceleris nominisque tui sempiternam famam. Eam quoque historiam olim Franciscus Episcopus Papiæ. quo cum erat mihi summa familiaritas & antiqua consuetudo: cum te nondum nossem / singularim ridens narrauit. Quid illa Neapolis tana tabularum corruptio: nonne te nequissimum omnium ac perfidiosissimum: non prædonem / sed surunculum esse conuicit: Recordare / recordare quare / vel sal

In præz eius obiectio.

Cententem notat.

Episcopus factum videt.

Falsum dicit

tem me admonente: cum ob nūmos a mercatore creditos tabulas abrafisti: & pro quodam pecuniæ numero alterum subdidisti. Quo facto in carcerem coniecti Regis benignitas secundi episcopatus laude priuauit. Quæ uero queris: cur hec dos meos a lupis non custodiam: Credo filios meos a te significari. Sed hi quibus par uali sint: tamen cum prope transis/veluti catuli vigilis licisca latrante/significant lupum famelicū hædorum diuersorio appropinquare. Debeo tibi gratias qui me admones turpitudinis ue: qui nondū etiam exacta ætate potes præteritorū tuorum scelerum obliuisci. Subiicit tibi antea cta vita memoriā pessimi flagitij/in quo fuisti ab infantia turpiter uersatus. Vidi enim te postq̄ ad Urbem ueni/vulgare scorum & corpus habens venale: ita omni turpitudini expositum. At nulla esset merx in Vrbe emptoribus uulgatio. At necessitate ad id im/ultum dices. Adolefcentulus enim patre quem appellabas destitutus: mendicus/egenus/erumofus: nullius rei præterq̄; uermiū abundans/domo carens/ubi caput decimares nō habebas: egestate coactus ad eum quæstum descendisti summo cum dedecore/ qui tibi victum suppedicaret. Magna necessitatis esset excusatio: nisi in prioris ætatis turpitudine ætas corroborata/se postea turpius inquinasset. Potuisset a se tibi inopia: inficitie: ætatis imbecillitati. Adultum uero uirum/senem eodem in scelere uersari/ingens est facinus & perniciosum. Nam ut omittam Neapolitana probra in quibus tua est cupiditas debacchata: quod paulo post referetur: quid te ad aperiendū ludum (ad quem pueri elicerent) patefacere coegit: nisi ut ad tuam palestram adolescentū greges conuocares: ut tua domus non domiciliū doctrinæ sed libidinis diuersoriū uideretur. Posses nominare nonnullos quibus suam pudiciam per te tutari non licuit: cum hi postea quæsi sunt: nisi & illorum & meo pudori uellem parcere. Tu ipse nostri scelerū artifex quæ fuerit parentū querimonia/cum ad eos tantū facinus est delatū. Sed ut Neapolim reuertar: ubi sunt plura trophæa tuorum operum excitata: cum adolescenti Neapolitano esses molesti or q̄ illius pudor postulabat: ille tuæ vexationis continuè perterfus/te aliquando domū noctu uenire poposcat. Vbi uir militaris & nocturnæ pugnæ assuetus/ab adolescentis seruis honorifice exceptus es. Nam te dorso unius impostū/eleuatis a posteriori parte uelibus: ut in scholis pueri castigant. grossioribus loris/que stasilia appellant/ita nates afflixerunt/ut me se integro sedere nequiueris. Quo tempe scelestus domi dentium dolorem simulasti ad tantā turpitudinē excusandā. Sed diu præclarū facinus non potuit latere. Nam per compita & atria digito notabare: cū diceret. Hic ne ille qui equo bipede donatus est: Vtinam hoc solo flagitio tua exquisita proacitas contenta fuisset. Nam cū in ea ciuitate priuam oratione artis traderet beneficium profitereris: legendi studiū pro lenocinio sumplisti: ut non tantū doctrinæ ars quantū pueros tractandi cupiditas te impulerit ad gymnasium. Improbissimi quæstus publica est comœdia ex omni parte confecta: te in quendam uicium noctu iussit secedere. quo cum spe rei potius uenisset/ uenit in laqueos incidisti: ibi murmure & strepitu expectantium perterritus: in quendam angustū locum repensata tamen ut pedes extarent subisti. Cum illi hominem quærent ac fugisse arbitrarent: quidā oculatius prospiciens. Ejice hominē exclamauit & tanq̄; alterum Cacusm pauitantem & multa timentem/ extra cū pedibus expulsa in publicum deducant. ut illud de te Vergilianum rectissime dici possit. Tum primum Cacusm nostri uidere trementem. Quid ibidem perpeffus fueris quomodo illi te accaperint: qua ignominia/qua contumelia/quo dedecore te mulctarint dicere erubesco. Tute ea nosti: qui propter eam infamiam/nescio

Paticūsus
ille ait.

Turpissis
ma obijcit.

VERGI.

quam suscepisti peregrinationem. Hæc est militia egregia Vallæ nostri summo cum honore & præmio traducta: in qua sane gloriatur: licet & suū nomen extolsat: si quo pacto possit extollere dedecus iam conceptum. Exprobras mihi consertationem quandam inter me & Trapeuntium: cum adessent ceteri secretarij exortam. At tu orator eximius: cuius est rem parvulam verbis magnam reddere: tantq̃ in Lapitarum centaur eorum bello me colaphis percussum fingis. In quo vehementer erras. Non enim colaphis tibi: sed calcibus: fustibus: ferro res acta est. Itaq̃ demitor te Trafonem ignavissimū: militem gloriosum non accurisse ad id certamen cum p̃niculo: tanq̃ manipulus furum quo abstergeres vulnera. Sed heus tu vir huiusmodi bellis assuetus miles Trafo: meministi ne Neapoli in Resibus cum Alphonsum ex ordine equestris virum strenuum / obnegis: cuius nomen tuus impugnavas: te in terram proiectum / calcibus ab illo & pugnis concisum: cum tu postea facie pulverulenta / ore scisso / labentibus dentibus / barbula & crinibus sanguine resparis ut eras exurgens / pauidus / gemens / vix compos spiritus regem a distiiniuriam questus: Quo spectaculo primum indignabundus: postmodum in risum versus rex: in aliud tempus eam causam referret. Libenter comoror in illa tua expeditione Neapolitana: in qua plura trophæa laudis erecta sunt. In qua nisi quorundam Principum invidia obstetisset / in insignis tuis triumphum ob rem domi militiq̃: egregie gestam reportaturus: arcum certe triumphalem dicassent tibi. Sed hoc non præteribo tuæ gloriæ facinus: adijciendum. Meministi ne sacrilege furcifer: quosdam libros græcos / ex cenobio religiosarum sanctæ Clare mutuo concessos per summam fraudem subripuisse: & Româ clanculū asportasse: qui fura: ut tuæ perfidiæ crediti. Quā rem illi grauer ferentes: hoc furtum dissimularunt: sed multis tamen viris hanc iniuriam sunt commiserunt. Postq̃ nonnullis Vallæ nostri maledictis respondimus: nam omnia profecto qui stultissimū videret: iam a doctrinæ eruditionisq̃ disceptationem veniamus. Sed modestior nostra q̃ illius erit oratio. Ipe enim velut Hercules in me insurgit: Neptuni tridente me conficit: Iouis fulminibus me urit: & ad infernas usq̃ deturbat sedes. Quis est dij boni / qui tantis numinibus / tantis viribus queat obistere? Cedendum est de via paulum: deq̃ tam pugna aspera declinandū. Itaq̃ submissus agam cum Vallæ nostro: traetabo illum clementis. Demulcebo tergū eius leniori manu: tanq̃ qui feram bestiam supiunt reddere mitiorem. Culpat me communi omnium detractor insanus: q̃ oratio in eum scripta multis in locis deuiet ab integritate lingue latinæ: pluresq̃ errores ille ascribit. Item librum suum tertium ab soluit ex erroribus: ut fanaticus credit: qui in meis epistolis continet. Quo in loco primum respondeo: turpissimū mihi ducere cum infano garrulo disputare de græmaticæ questuunculis: in quibus Pedagogus ille ab infantia immersus iacuit: solus tuus semper de eiusmodi ineptijs cum puerulis garrere. Deinde nullam aliam ob causam putare omnia recte a me scripta: nisi quia reprehendunt a Vallæ. Si enim suo fraciscenti gustui placerent: perperam a me scripta existimarem. Qui enim Ciceronem / Varronem / Titum Luvium / Salustium / omnes deniq̃ scriptores redarguit demens atq̃ impudens garrulus: & Poggium illorum numero qui latine nesciunt potest addere. Ego in tuis erroribus explicandi qui pene sunt infiniti nequaquam immorabor. Multi enim super his redarguentis libri essent cōficiendi. Bartholomæus fatuus eos solos comprehendens: quos in historia illa tua præclara de gestis regis Aragonum a te edita: & in Bibliothecam posita: quam tamen iam vermes & mures ob eius celebritatē corroserunt: in testimoniū ignorantie edidisti: magnum volumen cōtexuit. Itaq̃ si omnes tuos libellos scrutaremur: aut errores in lingua latina permultos: aut hæresim deprehenderemus. Nihil enim adhuc edidisti notius Iulianus: cui non hæresim aliquam damnandā insereres. Sed ut ad oratio

Ad aliud obiectum.

Furti obiectio.

Poggij ex
rores facit

nem meam reuertar. Fateor multos esse (postq̄ ita garrulatori nostro placet) re-
rores meos. Sed tamen qui veniam merent. Tua siquidem culpa est / si quibus in ver-
bis fuerim tua opinione lapsus. Nam ut frequens consuetudo cogit nos cotrahe-
re mores illorū quibus cum durtius cōsueuimus: & malorū contagio malos solet
reddere. Ita ego cum legerim tuas non elegantias / sed verborū disputa cūnculas
barbaras: veluti stulticiā congeriem quandā / sine sensu / sine sale / sine sapore / iun-
gij / contumelios / absurditate plenas: quibus nulla inest nisi iactantia & dicacitatis
doctrina: p̄pe legendo stulticiā Vallam sum pene factus indoctor: ut non sit erri-
rum ex ea melectioe obliuiofiorē linguā latinā paululū q̄ cōsueueram euas-
se. Sed confide quāso in amici diligentia. Egomet tuam causam gratis egipona-
neā / nulla tua cum impensa: nullo aduocato: nullo patrono. Vn in inscitia mea &
in dicēdo absurditas / absq̄ tuo labore esset omnibus nota: tua vero singularis vir-
tus & doctrina ubiq; cognita: nisi oratiunculā meam: solam absq; aliquo defensō-
re Neapolim / Senas / Florentiā / Ariminū / Venetiā / Patauū / Veronam / Medio-
lanum: & ultra montes q̄ primū transmigrabit. Itaq; non est opus ut multum in
meis erroribus incumbas. Egomet eos satis vulgari: q̄uis nequa q̄ a te rogatus.
Dixi in fine orationis meē illum fanaticū stulticiā alumnū barbarismorū copias
ad me oppugnandū esse ducturū. Neq; me sefellit opinio. Nam euestigio tanq̄ al-
ter Poliphemus vastam ferens clauam: ac e montibus non siculis / sed Rhipheis de-
scendens / ingentem barbarismorū exercitum aduersus me in aq̄em deduxit: ut
altero Mario mihi opus sit ad tot barbarorū impetus repellendos: quorū Imper-
tor barbarior barbaris existat. Exclamat Itaq; barbarismū in meis dicitis reper-
ri. Defuetū pro insuetū a me positum culpat. Sed huic barbaro latinum opponi.
Vergil. em in Aeneidis. Iam pridem resides populos defuetaq; bello Agmina in
arma vocat. Resides populos / eos appellat qui in armis antea nō fuerint versati
ideoq; defueta agmina vocat / id est bello non antea assueta. Sed veruex noster in
crasso natus aere / nihil nisi cornupetere vel pedere potius didicit. Cum scripsissem
edidisse Vallam nostrū librum quendā aduersus beatū Hieronymū. me in eo ver-
bo errasse: & cōdidisse debuisse a me scribi: cum nondū librum edidisset. Sed quo
modo sacrilega bestia / ad meam & multorū peaterea noticiam tua perfida & ne-
pharia verba puenerūt. Nisi forsan velis id esse librum edere per plateas & com-
pita vulgari in cantu & tubis: sicut Borra hiltrio quondā facere solebar. Sed edidi-
sti librum vel libros potius ostentator infane: existimās te laudem ex tanti viri de-
tractione consecuturū. Sed cum videres tibi ignis periculū imminere: occultasti li-
brum: de quo paulo post dicitur latius. Instas quoq; corruptor noster in volumi-
nis errore inquiring: quō decem libros volumē appellat. O belua insensa: tū scilicet
p̄i eam eplam volumen illud erat: sicut & hodie est minime in libros distinctum.
At postmodū cum plures alię epistolę a me essent conscriptę / decem librorū codi-
cem effeci: detractis multis epistolis quę in priorū volumine cōtinebant. Posslem
omnia quę a te obijciunt cōsutare facillime / si ocium esset in verbulis cōmorandū.
Sed eam curam relinquo doctioribus: qui rectius q̄ tu iudicabūt. Me yō in tam
multis ut tibi placet errasse nequa q̄ res vides miranda. Nam scribis me inscitiā
ne linguar / dicendi imperitū: nihil Dialecticę / nihil Astronomię / Geometrię / Mus-
sicę / Iurisciuilis vel p̄ficij / nihil Philosophię / nihil Theologię attigisse: quasi ego
instar tui me earum artium doctrinā profitear tenere. Tria istę est professio: tua
ostentatio: quem nectare Iouis imbutū / quem Minerue lacte educatum / didica-
lum vere possumus appellare. Nam ita linguam tenes latinam / ut barbarus stul-
tissimus videaris. Ita es in dicendo peritus: ut nihil sit absurdius tua inani verbosu-
tate. Ita Dialecticam calles: ut eam tuo egregio opere insulso tractans / autrū ut
aiunt lupū teneas. Ita existis in Astronomia versatus summa cum sperpiciuitate

Defuetum
VERGI,

Edere libry

Inducit om-
niū sciētiarū
ignarum

ut lunam a sole minime discernas. In Geometria ita peritū dicunt: ut neq; domū
 tuam/neq; prædiū ullum metiri queas. Musicam certe nosti & ea causa est cur te
 domi quondam cantantē doceremq; tuam Psalteria audiamus. Iuris certe civilis tan-
 tum percepisti: ut te Acursio asseras doctorem. Cuius rei nā per periculum fecisti.
 Nam in iudicio quodā mulæ (tute nosti quid dicā) cum sine aditocato cām tuā
 coram senatore orares: primo cōgressu confusus/cōiunctus/supatus cum risu oim
 ab ea causa decidisti. Quid loqr de philosophia? Cuius scientiā tibi concedo. Ari-
 stotem em̄ tanq; errantem reprehendis. Ita omniū rerum naturam nosti/ ut tuam
 omīno fueris. In theologie cognitione certe palmā mereris: cum nihil a te
 scriptū sit in quo non aliquid herelis crimen admisceat. Qua propter haud miran-
 dum est si a deo gloriaris: qum̄ sis tot tantarūq; facultatū peritia circūscriptus. Tu
 em̄ unicus iam multis atatibus exististi: in cuius infantuli os (ut de Platone legis-
 mus) melapes condiderit. Itaq; iam tibi inon Pantheon/sed Pamlichion templū
 dedicabimus in quo tua opa ignominie sacra dicabunt. Asserit Valla noster men-
 dacillimus: ea verba de quibus in priorifone sum questus: non esse neq; manu
 sua/neq; suo mandato conscripta. In quo deum testatur fidei decoctor tanq; deū
 caret homo periturus: aut impius aliquid pensi faciat deierare. Ego itidem neq; qd
 ab eo verba illa scripta esse dixi. Sed suo præcepto ab adolescente ut ipse confessus
 est: quem ille impiūq; sua reddiderat contagione. Quis em̄ credat adolescentulum
 indoctum/rudem: qui ne primis quidē labijs grāmaticam nouita deo impuden-
 tem aut stolidum fuisse/ut que nescierit scripsisset: qui etiam in fine epistolaz me-
 arum illas male cōpositas scripsit secundū doctrinā & elegantia magistri sui: ac ea
 postmodū a te admonitus abrafit nō tamē ita deletis lris quin legi possent. Qua
 ex restomachatus ea subdidi quæ referunt a Valla. Sed homo dementissimus re-
 fert in puerulū dementiā suam. Scribere in illis ea quoz ipm̄ met pudet: & dū pur-
 gare stulticiā suam nititur/redidit illam ampliorem. Ita em̄ se excusat ut nullus al-
 ter eum magis accusare possit. Purgat se a culpa detractionis ac mordacitatis qua
 utitur in veteres scriptores: & ita se excusat ut semp utat officio accusatoris. Tu e-
 tur quantum potest errata surē scurrilitatis. Et a me admonitus errorū suoz/aliter
 sensisse se dicit qd a me scribat. Sed ego eius loq; citati nequa qd respondi: relinquit
 iudiciū eoz quæ dixi doctioribus qui ea legerint. Nam plabecule stultoz qui sibi
 bi alludunt/& a stulto stulticiam didicere/nulla mihi cura est. Doctoz ego viroz
 rtm̄ scientie acquiescam: qui gratius & maturius a nobis dicta pōderabunt. Ego
 quidē verba illius posui/nil addens de meo. Quæ ille puaricator negligimus con-
 torquet: & exempla profert quæ contra ipm̄ si quis recte aia dūerit testimoniu fas-
 cium. Multa em̄ in suis non elegantijs/sed verborū calumnijs deprehendi a vero
 sensu extorta: quæ cum testibus confirmare nititur/eos affert quoz testimonio
 damnat. Harum rationū plurima possem referre exempla: nisi verear ne sim lon-
 gior qd par est in eius nota stulticia enarranda. Sed multū admirari cogor fanaticā
 detractoris inconstantia: qui cum nunq; antea quentq; neq; viuū/neq; mortuum/
 (imo excepto) vel minimū laudat: nunc pudore motus/mutata ad tempus sen-
 tentia: eos quos antea velut inscios probro infectatus est: tandem a me rephens-
 sus/ita tamē laudare cepit ut non cesserit a detractioe. Nequiuit vir impossibilis
 continere sacrilegam manū: quin & grāmaticis & iuris consultis ac multis alijs de-
 roget. Ne desinat artem suam opulenter detrahit. Ita temeriter laudat: ut id se inui-
 to & præter naturam & consuetudinē suam facere videat. Cum vero verba a me
 referunt quibus in illos p̄ricos inuehit. in arcem confugit stultoz: asserens codi-
 ces esse mendosos/& aliter qd nunc legant ab illis scriptū fuisse. Venit in mentē cu-
 iusdam fratris ut appellantur ex ordine Prædicatorū: qui olim Romę cum Vergi-
 litum pueri legeret: et i quando in aliquod verbū sibi incognitū/cuius vim nesciret

Faceta irris-
sio

incidisset/autem in arabia aiebat esse. Iidem noster stupidus Valla: cum testibus
 suam ignorantia cōiunctam videt/librariorū culpe crimen ascribit. Sed videte q̄so
 q̄ nemini parcat amentia Vallæ nostris: qua sit erga omnes impudētia. Oblatus est
 mihi nuper libellus quidā: quē ille de libero arbitrio insulsiſſime oim qui unq̄ cre
 perūt stulta loq̄itate cōposuit. Res sane difficilima est: & a beato Augustino cre
 terisq̄ doctoribus egregijs summo cum labore vix satis explicata. Valla noster
 alios q̄dem non legit. Nam v̄ tacuisset: vel solita infantia in illos crimē ignorantie
 cōiecit. Boetij certe quē a puero in scholis legerat/ quemadmodū tractet ut ali
 quid sape videat inspicite. Aliquos em̄ eius locos ascripsi: ne v̄ illum in men
 tiendo imitari. Videte oro quāta sit huius portentū nequissimi. n̄ ostentatio/vel stul
 ticia potius fustibus & cruciatu digna. Hic se id diffiniretū profiteri/ qd̄ nemo (ut
 assent) sit ante assecutus. Verba sua hæc sunt. In p̄sentiarū vero ostendere volu
 mus: Boetium nulla alia causa/ nisi q̄ nimius phie amator fuit: non eo modo quo
 debuit disputasse de libero arbitrio in. v. lib. de Cōsolatōe. Deinde est (ut ait) per
 difficilis ista quæstio & ardua: & haud scio an ulli cognita. Nunq̄ em̄ res indigna
 est: si id tu non assequaris/ qd̄ vides assecutū esse neminē? Ego ne fatiscia qd̄ ner
 mo alius potuit. Deinde in hac de qua tecū loqui instituo: pace tua & aliorū dictū
 sit: nemini profertus assentior. Nam qd̄ de alijs dicam? cum Boetius ip̄e/ cui in ex
 plicanda hac q̄stione datur ab omnibus palma/ qd̄ susceperit implere nō possit sed
 a quāsdā res cōstingiat imaginarias & cōmenticias. Ecce hoīem sapientē/ religio
 sum/ perspicacem: qui nemini/ nec Augustino q̄dem qui de libero arbitrio scripsit
 assentiat. Boetij sententiā improbet. Ip̄e solus intelligat quod neminē putet fuisse
 assecutū. Hęc imanis belua cum nihil intelligat: cum p̄ferat q̄quid in buccam ve
 nit: cum oim damnet opiniones: cum se solū tanq̄ Iouem rerū oim potentē ac scō
 tem faciat: ab alijs postmodū rephensus/ tergiversa fāsiā mutata: enata in terpa
 tur: & iudiciū subterfugit. Vt vero opus suū de libero arbitrio aliquo insigni actū
 concludat/ in Aristotelē inuehit. Ait em̄ cum phōs rephenderet. Quorū in primis
 fuit Aristoteles: in quo deus optimus maximus/ sup̄biam ac temeritatē tum ip̄ius
 Aristotelis/ tum ceterorū phōrū patefecit: atq̄ a deo damnauit. Nam cū nō possit
 Euripi naturā inuestigare: se in profundū illius p̄cipitans demersus est: prius eur
 logio testatus: qm̄ Aristoteles non cepit Euripū: Euripes cepit Aristotelem. Quo
 quid sup̄bius ac furiosius? Aut quō potuit deus ingeniū illius ceterorūq̄ similitū
 magis apto iudicio cōdemnare: q̄ ut pmitt̄eret illuz ex sciētē immoderata cupiditate
 in rabiem verti/ & mortē ip̄m sibi cōsciscere? Mortem inquā v̄ p̄ fecidiorē q̄ se
 leratissimi Iude. O insanā beluā. O stulticiā/ insciā/ dementiā/ turpitudinē nō serō
 dam. Quid em̄ stultius esse pōt: quid puerius: q̄ Vallā nostrū qui se scientiā oim
 rerum tenere iactat/ ignoret Aristotelis mortē a deo inter omnes vulgata: ut nem
 ni fere qui aliqd̄ sapit sit ignota. Scribit Laertius Diogenes: si tū talem non spermas
 auctore: Aristotelē Athenas cōcessisse/ secundo anno centesimo undecimo olympi
 adis: atq̄ in Licio tredecimo olympiadis: morboq̄ perisse cum esset aiorū ferme
 lxxij. Quo etiā tempe Demosthenes defunctus sit. Considera/ cōsidera inquam
 ostentator negligē: iquā quid scribas: & ne semp̄ ea proferas q̄bus tuā amentia
 testetur. Recognosce v̄ba tua impura negligēte detractor. Aristotelē tu solus scō
 lestū/ superbū/ temerariū/ furiosum appellas: a ceterorū oim sententiā alienus. Scri
 bit fanaticus noster studio eruditus stulticiā: subterfugere cupiēs obtrectandi rep
 hensionē se vitia notasse. Non scite q̄dem hoc ut cetera dicacis culpam vitare cupi
 ens/ incidit in deterius crimen. Quō em̄ vitia hoīm rephendēt abiq̄ eorum igno
 minia? Qui fieri possit non sane video. Satis hoies rephendis/ si eos errores & vi
 tia rephendis. Sed profertus demens/ nullo sensu/ nullo pudore crassa in omnes pala
 sim licentia maledicēdi: & se nunc stultū/ nunc impudentē/ nunc prophānū ostēda

Valla de li
 bero arbi.

Mors Ari
 stotelis.

dit. Et tibi aliquē inuidere censes: cum in te nihil existat / non vinculis & latumijis dignū. Quis em misero / infami / stigmatico / petulanti a fello unq̄ inuidendū putas. An tibi ea causa inuidendū est: q̄ fattus / q̄ furunculus / q̄ natura vasta atq̄ immani ex tua arrogantiē ostentatione / ex tuo maledicēdi studio oim̄ doctorū virorum odiū & maliuolentiā contraxisti. Nemo est qui qui sem aliquid sapiat nisi forsan tibi cōmunicatiōe stulticiē / aut dementiē / aut scelere aliquo sit cōiunctus: quin te execratione & malis oim̄ibus prosequat. Recense quot viris oim̄i fatū genere doctissimis curia Romana exoneret. Cōsidera quis illorū tibi amicus sit. Amicum dixi. Quis est qui tecum loquat: qui consortiū tuū querat: qui congressum curat: qui cōsuetudine delectet. Omnes veluti fanaticū quendā infantū / proteruū / iactantū / fugiunt & spernant. Singuli tuē fastidiosa iactantiē infesti / insensiq̄ sunt: & veluti quendā rabidū catulū / latrantem / mordentēq̄ declinant. Neminem adhuc cōperit / neq̄ theologū / neq̄ phīlō / neq̄ medicū / neq̄ iuriscōsulcū / neq̄ aliq̄ doctrina p̄ditū: quin de te ut proteruo fatuo ostentatore & criminatore sentiat & loquat. Itaq̄ gloriaris licet in tanta fama & oim̄ laude: & adnumerari te posses inter p̄stantes scriptores: dūmodo addas stulticiā / infana / ostentatiōe / iactantiā / p̄sumptione p̄stantes. Venio nūc ad iudices: quos inter nos sententiā ferre dicis a te electos. Nescio ex senatorio ne ordine / an eq̄stri: in quorū cētū cōtra me litigas eximia quādam arte oratoria & mira copia dicendi. Præcipua vero quādā elegantia usus es: quā miror non esse in tuis elegantijis descriptam. Sed parū cōsultus in iure iustiq̄: qui iudices omnes tuo arbitratu elegeris absq̄ aliqua reiectione. Causam solus oras: testes solus p̄ducis in tuam laudem ex magna dicendi copia. Iudices vel intus cōpellis. Introducis illos opus laudates tuum: & gratias illis agis pro tanto munere laudandi. Hoc est profecto q̄ tanto tempe Quintiliano operā dedisti: q̄ declamatiōes suas in delitijs habuisti: q̄ p̄ceptis Rhetoricis tanto tempe indulsisti: ut iudices etiam renitentes / magna verborū & sententiā copia / ex ore mellifluo redundante cogeres ad sententiā pro te ferendā. Non est res hec parū in genij / non parū doctrine / non mediocri eloquentiā: esse in ea causa sine aliquo aduocato superiore: qua nullum præter teip̄m loquat / nullus obstitat voluntati tuę. Sed vereor phrenetica belua / ne tuā hanc inanē iactantiā / ceruinū caput / sup̄bam ceruicem potius castigent tui iudices: ut graues decet viros: & illā detestent: qua te extollis efrēnatā laudis ostentatiōe. Nam si bonorū iudicū officio uti velint: ad tuam stulticiā conuersi quid inquirēt: a deo incallum inanij iactatoris glōria te extollis. Quid semp̄ auribus nostris inanij tuę doctrine nomē inculcas. Quid tuis infutillis vocibus a deo sæpe es molestus. Quid teip̄m solus laudas: cū ab oibus relictus vituperis. Quid gloriaris in leuissimis verbis: q̄ stulticulis: non solum viris / sed infantibus dediscendis. Quid ea dē totiens refricas & ostentas. Num aut nos aut alios surdos putas. Desine aliquādo ab hac inani cura. Nouimus quidē iam dudū Laurentiū Vallā & eius stulticiā ab oim̄ibus decantā. Si tantū corpe intus mesceres quantū inflaris aīo: monstrū deterrimū videreris: & ad iūlas vltimas deportandū. Tu te leoni / Herculi / Neptuno cum tridente / Ioui cū fulminibz parem facis. Tu te p̄dicas p̄stantibus scriptoribz comparandū. Tu te clauam Herculeā de manu Prisciani extorquentē introducis. Tu te veluti cornicula tot alienis plus / tot varijs artibus te exomas: ut veluti alter Protētus in varias formas te queas transferre. Quid hic sibi vult tot verbos: a deo insolens factus. Quid hæc loq̄ndi vana ampullositas: quid hic sibi inanij timor exposcit: quo te hæc laudandi efrēnata cupiditas p̄ducet. Tu viris nō paris: mortuos lacedis. Tu te oratore facis: qui nullā unq̄ partē oratoricę facultatis attigeris: nullam oratoricę causam: nunq̄ in eloquentiā certamē descendis: sed veluti rhetoriunculus quidā ignobilis a barbaris redies / de infimis artis p̄ceptis inter stultos pueros stultior ille / infulse / aride /

Iudices cę

se iure/incompte disputas: ut discipulos tuos non eloquentie/ sed infantie: non do-
 ctrinae/ sed inscitie: non dicendi/ sed tacendi artem docere videaris. Quis enim ex tuis
 auditoribus ad hanc diem/ cum tot annos tuū Quintilianū legeris: vel parum a te
 eruditus/ ac non potius elinguis & mutus euaserit? Quid ergo tantū garris inani
 loquacitate? Quid nobis obstrepis odiosius quā rugitus asini soler? Cur non expec-
 ctas ut ab alijs lauderis? An nescis in ore proprio laudes solere fordidas esse? Nō
 nos/ ne impudentes videremur: sed tu ipse qui omni pudore vacas iniquā sententiā
 pro te tulisti. Nil verum a te prolatū: nihil nisi a te ipso probatū: omnia perperam dis-
 cta. Quibus si quis vellet singulatim respondere: ineptissimū te/ stultissimū/ igno-
 rantissimū/ arrogantissimū iudicaret. Cum nihil tibi pręter impudētē confidentiā
 opitularet: nihil tibi patrocinaret: pter insanam elationē: oib; quosam. Quin tu
 audi nos quos quæsisisti iudices. Remitte hanc inanem & tuam nobis/ tum ceteris
 laudandi molestiā. Aliorū te iudicio permitte. Nec sitam iniquus/ & tui & aliorū
 existimator. Quid fingis te laudari a nobis: qui te opprobrio dignū putamus? Exo-
 cute aliquā mentē/ ut exciteris a stulticie somno. Sume aliqd sani hois si potes: ser-
 ueris paulisper supellestiliē tuam: & eam a vitio dementiae purga. Noli esse semp
 insanus: pone inanem iactantiā: nō supbi/ nec semp furentis personā assume. Da
 aliquid prudentie: aliquid modestie: nō nihil humanitati. Consule Iannotiū tuum.
 Consule Ioannē Aretinū amantissimū (ut dicis) tuū. Quis nos verissime aliteras
 mus: nullū tibi amicū esse posse: nisi qui mores tuos imitet: qui exēdē qua tu amicitia
 & proteruita teneat. Hęc tuorū iudiciū venissima sententiā remittit tibi lab ore pro ipso
 erga te studio grās agendi. Ego vero ut aliqd eorū sententię super a dicitur/ possit
 testari: nullū esse in Italia doctrina aut eloquentia excellentē virum: quin sit inen-
 sistimus iactantię ac stulticię tuę. Quere Pontificis secretarios. Quis est eorū tibi
 amicū: quis qui te non aspnerit & fugiat velut detractorē insanū & turpissimū
 iactatorem? Noui ego illorū opinionē: & quid de te sentiant cognosco. Derident
 omēs beluina stulticiā tuam: & fanaticū quendā iudicant semp insanū. Leonardus
 qdem aretinus dum vixit/ scio quid de te senserit: semp psumptuosam & fatuam
 bestiam appellabat. Guarinus Veronēsis quātū te faciat/ suę epistolę ut vba sile
 am ostendunt. Francisci barbari viri doctissimi/ mihiq; amantissimi sententiā noui
 qui cū pro sua humanitate omēs laudet: tamē risu cum in sermonē incidis quę sit
 sua de te opinio demonstrat. Vir doctrina pstantissimus Laurus quirinus/ te solus
 charum habet: qui dudum ægre ferens Aristotelis famam a te ledi/ epistolam tibi co-
 tumeliosam scripsit: prouocans te ad certamē: cum profiteret se Aristotelis contra
 tuam contumaciā defensorem. At tu cōgressum timens: qui nunq; nisi cum a dole-
 scentulis decertare consueuisti/ eam refugisti silentio disceptationē. Quanti te ex-
 istimet vir preclarissimus Carolus Aretinus/ & ipse scio & alij sunt testes pmutis:
 te certe & indoctum iudicat & insanū. Viri doctissimi Antonius Panormita/ Por-
 cellius Neapolitanus/ Bartholomeus fatius tibi opinor sunt amicissimi. utinā qu
 tibi optant consequeris: cito nos tua molestia liberares. Quid loquar de doctis-
 simo ac excellentissimo in artibus liberalibus ac Theologia viro Fernādo Corda-
 ben. qui præsens est in Bononiē. curia: qui te non solū stultum/ indoctū/ insanū:
 sed etiam hæreticū iudicat: qui cum tuas iactantias legis/ infinitos in illis errores
 dephendit. Tua opuscula a deo laudat/ ut nullum ex eis esse dicat in quo non aliq;
 hæresis labes admisceat. Sponendi me non ad omnia tuę proteruitę maledicta/ ne
 longior fieret oratio respondi. Sparsisti em crimina coniciatoris more: in quib;
 relutandis nolui inanem laborem sumere. Hoc tū addam: quin quaginta fere an-
 nos ita me versatum in Curia: ut absq; alterius offensione chartis/ octo Pontifici-
 bus continuo in honore & dignitate fuerim: quidraginta ferme secretariū. Te vagū
 in orbe/ tamē alterū Orestem furij agitatū/ vidimus ita cum rege Aragonā

Doctis om-
 nibus odio-
 sum scribit.

fuisse propter tuas excellentes virtutes eiectus / ab eo pulsus summo cum de
 decore ignominiaq; fueris. Ita ad Curiam aduentasse: ut nisi Pontificis liberalitas
 assistisset tibi: aut higeres in stercore: aut mendicitas ad inferos detrus
 sisset. Accedam nunc ad aliqua quibus a te amovete congris infamia ex tua do
 ctorum viroꝝ reprehensione contractam. Quamq; laterem lauras: quo magis a te dis
 cta diluis / eo apertius tuam protervita te ostendit. Rationes affer multas tu
 rum obiurgationum. In multis excusas tuam insanam temeritatem. In pluribus
 declinas forum: in nonnullis tergiveraris: in quibusdā te prebes transfugam ma
 nifestū. Tan vero traheris infamia: ut etiam in te excusando summus detractor
 existas. Sed oro te. Vera ne an falsa sunt quae tanto studio reprehendis? Si vera: cur
 non perstas insentētia? Si falsa: cur non errorē recognoscis? cur non errati veniā
 petis? Affer tu opinionis esse: qui omni ex parte contra te testificant. Est quippe
 tua stulticia: ut plura tuimet in memorinūcē contraria scribas. Multa dicis nūc quae
 minime tenebas cum tuis scriptis respōdis: sed a me admonitus / inuestigasti tua er
 rata diligentius cum pluribus mēsis domi latueris tanq; qui creditū abiurarūt
 quae si digna essent in quibus doctū viri opera versaret / ostenderē palam te in his
 ipis quae tueris / quae declinas / quae interpretaris male sentire: & exempla a te postea
 tuae repugnare sententię. Sed ea peccatorū q̄stioni & iudicio relinquo. Vnum e mul
 tis insigne stulticiae testimoniū quo es manifesti criminis reus non prateribo. Cul
 pauit te reprehendentem beatum Hieronymū: q; latine loqui maluit: q; grāmaticē.
 O caput asininū. O stolidam ac p̄dram ceruicem. O cerebrū omīsale vacuum.
 Hic latrator furibundus verba fundit insani more: quicquid in buccam venit ex
 puit ex tempore tanq; pueri solent cum quid nimis calidum degustarint. Legit to
 tiens Quintilianū obliuiosus ille fanaticus / in ceno stulticiae demersus: neq; tenet
 quid ea verba importent quae furatus est a Quintiliano. Errorē tetractoribus
 purgans / crimen contraxit ignorantia. Et sane consulto id egit. Maius est scelus vi
 rum sanctum & doctum accusare ignorantia / q; se profiteri ignorantem. Ait p̄
 clarius esse ac doctius latine q; grāmaticē loqui. At tuus non hoc sentit Quintilia
 nus. Vult enim latine loqui omniū esse / doctōrū pariter & indoctōrū: vulgi etiam
 ignobilis esse loqui latine: grāmaticē vero solum eruditorum: qui non tm usū / sed
 etiam arte quadam & verborū p̄ceptis uterentur: loquendi consuetudinē qua
 omnes utebant / ab arte quam docti sequebant voluit differre. O belua insan: a tu
 Hieronymū non reprehendis / qui librum composuisti: ac etiam multis ostendisti
 de erroribus in traducendo suis. Ede ede in quā omībus libellum: cur domi occul
 tum tenes? An ignem metuis? An tu nouus Epicurus scis Epicuri sententiā sapi
 entem? Si in tauro Phalaridis tratur / illum esse suaue dicturum. An times infami
 am? At tu more decoctorū iam culum ad lapidem allisisti. An dedecus exhorres?
 At vita tua in turpissimis flagitijs haecenus est versata. Profer oro te libros quib;
 illum sanctissimū virum / fidei nostre lumen singulare ut malum interpretem accus
 fas. Non erubescis: q̄uis sis pallidus scribere: te melius interpretari q; Hieronymū:
 & tua verba scripturam sacram dici posse. Recordare quae so quid responderis do
 ctissimo viro Antonio Panormite. Nam cum ante vestrū discidium te ad cenam in
 uitaasset: post cibum tantē temeritatis / q; Hieronymū reprehenderes damnaret.
 Tu quid dixisti perfide fidei decoctor? Tibi ut verbis tuis utar / etiam a duersus
 Chnstum spicula reseruasse. Ad quae verba cum ille obstupuisset surgēs de mensa
 cum te obiurgasset: cum te belua inquit non esse amplius colloquendū. O vos
 cem non carcere / sed igne: non verbis / sed omī cruciatu coercendam. Tu tantē ne
 quitiē / tantē temeritatis / tantae stulticiae fuisisti: ut diceres contra saluatorem nostrū
 tibi spicula reseruasse. O Iuliano apostata p̄fidior: cōtra ne coelestem dignitatē ore
 illo tuo prophanissimo / eum in modum hircere ausus es? Tu non Neptunū tide

Contrariū
sibi ipi notat

Hierony
mū defecit.

Detestāda
p̄sumptio
Valla.

tem/ & Iouis fulmina extimisti. Tu non deum ut Mezentius ille contemptor: sed Christi nominis hostis es perdidus. Tu fidei nostrae pessimus parricida: aduersus mundi creatorem spicula tibi reseruanda curasti. Nega hoc si potes furiose detractor. Adest Panormiga confessionis impie testis: urget suo testimonio dementia tuam: immanissimi sceleris poenas petit. Verum non una in re tui/ neque uno in crimine conuinceris hereticus & impius esse. Sed in primo libro quae de vero bono scripsisti/ verba quidem sacrilega & scelerata nimium quae a me referent ista posuisti.

In scimonias
ales Vallae
scripta,

Inquis enim. Ego vero inde quanta libertate ac licentia respondeam/ sic statuo. Quisquam virgines sanctimoniales primus inuenit/ abhominandum atque inuisissimas terras ex terminandum morem in ciuitatem induxit/ licet nomen religionis imponat/ quare potius est suppositio: licet has virgines sacerdotes sanctimonialesque appelleret. Et paulo post ait. Melius merentur scorta & prostibula de genere humano/ quam sanctimoniales & continentes. Et deinde subdit. Nolo aliquid contumeliosius loqui in homines qui sacerdotia muliebria in honore habent. Hoc dixerim: qui haec laudant aut insanos esse: aut pauperes: aut avaros. Haec tua sancta professio/ haec tuae religionis opinio/ haec confessio habetur. O deterior Iouiniano. O virginitatis hostis. O pudoris expugnatore. tutaris finiam Epicuri: sit hoc vite tuae testimonium. Quid contra virginitatem insurgis: quod nunc fecit Epicurus. Tu prostitutas & prostibula laudas: quod ne gentiles quidem unquam fecerunt. Non verbis oris tuae sacrilegi labes/ sed igne est expurganda: quem spero te non euasurum. Nihil unquam scripsisti/ quia aliquid peruersae heresis infereres. Iam antiqua haeresi notatus/ ad vomitum ut canis imundus redisti. Dixi in prima mea oratione me opus Neapolitanum palam esse facturum. Digna quidem res est memorari: & quae furiosi hominis dementia demonstrat. Cognoscetur hoc uno insani hominis exitia religio: qui se omnium doctrinarum principem scribit: & illis praesens viris doctissimis comparandum. Quaedam Neapoli non sensit solum/ sed publice assertit in quibus Neapolitanum palam hereticus manifestus. Res ad inquisitorem deferretur. Capitur Vallae: causam perdidit in vinculis dixit. Damnatur pro heretico. Decernitur illi poena: homo prophanus

Hereticum
danatum Val
lam scribit.

Regis beneficio: ignis supplicio liberatur. Ea tamen conditione: ut publice ab eo prolata cum reuocasset & damnaisset/ scopis crimem lueret. Cum in claustrum aut domus Praedicatorum iudices hominem exanguem/ exanimatum/ pallidum/ obsoletum ut qui mortem expectasset constituit: & ut memoria hominis clarissimi eorum mentibus fixa diutius haereret: posteriora veste manibusque reuinctis circum claustra illum ducentes/ spatulas & tergum religiosi viri scopis acriter pulsant: vel potius a sordibus infectum corpus mundant/ quo nitidius videret. Hoc magnificentum atque insigne trophaeum a Laurentio nostro gloriae & laudis cupido/ Neapolitanus erexit: ad famam perpetuae memoriae suis posteris relinquendam. Aude hoc negare si potes: aut aliter factum excusa. Assunt plurimi qui testimonium dicunt: qui Neapoli erant. cum ad id spectaculum plurimi tuae laudis cupidi concumissent. Non leuabant enim tam egregium doctrinae & fidei vitum a deo desertum videri: ut solus absque clientibus & populo spectante circumueneret. Adest unus ex maioribus natu & dignitate: cuius nomen honoris causa reticeo: qui se affuisse affirmat cum de te sententia ferretur/ & se causam fuisse praecipuam dicit/ ut Regis pietas ad te eximendum deterrimo cruciatu moueret. qui cum postmodum tuam pernicitatem & insaniam nouerit: se ut olim salutis/ sic aliquando damnationis merito causam fore asseuerat. Sed quia forsitan tardior erit quam tua requirat perfidia iudicatio vitium: qui forsitan aliquo morbo animi impediti/ in te puniendo remissiores erunt quam ratio postulat ad mortuos iudices recurram procul ab omni odio/ amore/ inuidia remotos. Sed quinam erunt quibus hoc munus demandet. Illos decet quos antiquitas iudices apud inferos constituit. Excitemus ergo ex urna electos Acaem

Rhadamantius Plutonem qui licet fidem nostram ignoravit: tamen ex tempore bona fide iudicabit. Sedeant ergo iudices quos antiquitas comprobavit. Citet prego Laurentius Vallam qui hæresis accusatur/ut alit & se defendat. Fidei causam agat veritas: quæ neque fallere/neque falli potest. In primis arguit eum iudicium Neapolitanum contra ipsum latum: & secuta damnatio publica: & retractio dictorum quam nequit negare: cum testes assint & chirographum damnationis. Quid si tanta est contumacia ut id neget: nudet scapulas: ut scoparum cicatrices aspiciamus verissimas sui erroris testes. Tum libelli ab eo nepharie conscripti/editi sceleratius profertur libellus: nimis de elegantia ut appellat lingue latine: qui arguit eum in hoc verbo peritio hæreticum esse Vallam. Quid ad hæc respondet? Inscium se Theologiae. Sed tamen ut in sententia perseveret: & quædam subterfugia querat sub quibus deliteat vitus opinionis suæ. Quid libri de vero bono: quid dicunt. Damnant virginitatem & sanctimoniales his verbis: ut ne ab lenone quidem perfido impunitus dicerent. Hæc manifestam continent hæresim & danandam. Quid liber de trinitate: quid sentit? Boetium damnat: Augustinum aliosque qui de ea scripserunt nequaquam satis explicat se eam materiam dicit. Ipe sua assert quæ procul a vero dissentiant heresimque afferant minime cõtemnendam. Citetur præterea liber de fato divinaque providentia: in quibus palam beatum Augustinum/omnesque doctores improbandi blasphemus est in deum/ & novæ heresis auctor existit. Timet. Afferat libros contra beatum Hieronymum a se fabricatos. Occultat libros: non profert, ma uult damnarique errores detegere. Timet certe poenam iudicii reformidat: sed crimen heresis non effugit. Quid de vita inquirunt iudices? An est ut in reliquis fidei reprobis: qui sub vitæ sanctimonie specie in falsam heresim homines perducunt? Minime vitam quippe improbam/ scelestam/ impudicam/ perniciosam/ flagitio plenam/ detractricem/ ventosam/ barbaram/ maledicam/ cõtumeliosam tum publice oes affirmant: tum verissimi testes Antonius Panormita/ Porcellius/ Bartholomeus fatius/ Guaspar Veroneus. affirmant nihil illo homine stultius: nihil infanlius: nihil peruersius: nihil imanius esse. sua verba: sui mores/ sua id scripta cõprobant ut alijs te sibus nequaquam opus existat. Quid ergo agendum est iudices? Ferte sententiam contra hostem Christi: contra omnium detractorem: contra furiosum petulantem hæreticum: qui iam antea castigatus/ ad vomitum reuersus est: qui se contra Iesum Christum spicula referuisset testatus est: ut etiam suis verbis absque vestra sententia sit damnatus. Sed adijcite quoque vestram auctoritatem: qua inscius penas luat. His moti iudices omni sententia damnant Vallam hæresis/ flagitijque & turpitudinis vitæ reumque ad inferos vitæ perducendum: inque cocyti stagno demergendum: trucidandumque infernis furijs tradunt. Lata sententia aduocant suos lictores Tisiphonem/ Megeram/ & reliquam sororem flagellis anguinibusque accinctos: quæ damnatum supra curru imponant: perque eterne fauces ad inferos cum Salmoneo & Mezenio arrio/ reliquisque impijs torquendum ducant. Ea sententia Iupiter intonuit de cælo tanquam nostro orbe expiato scelesti monstri contagione. Sed quomodo inquires notus Hercules curru ad inferos vectus est qui Cerberum superauit. Vnum defuit: data illa qua monstra perdomuit. Itaque inermis asini pelle coopertus/ ad supplicium rapit: accinctus serpentibus & flagello tortus/ in poenam suorum scelerum sempiternam.

Hæreses
Valla.

Ab inferis
damnatur.

IN L. VALLAM
LIVORIS ET INVIDIAE
TYPVS.

